

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 28 April 1885, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor.

Genom en af 35 ledamöter inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (N:o 65) om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor har frågan om mera vidtgående förändringar i vårt lands bankväsende å nyo blifvit gjord till föremål för Riksdagens behandling.

Såsom väl kunnigt är, har genom 1874 års kungörelse om de enskilda sedelutgifvande bankerna blifvit till Kongl. Maj:t öfverlemnadt att äfven under nu löpande oktrotid afgöra om och när rättigheten att utgifva egna banksedlar å tio kronor skall för de enskilda bankerna upphöra, och vid 1879 års riksdag, då på grund af Kongl. Maj:ts derom aflåtna proposition åtgärder och anordningar af Riksdagen vidtogos för verkställighet af Kongl. Maj:ts i propositionen tillkännagifna afsigt att med samma års utgång borttaga de enskilda bankernas jemväl på Kongl. Maj:t beroende rätt att utgifva femkronesedlar, förklarade Kongl. Maj:t sig tillika vara sinnad att inom utgången af år 1882 förordna om indragning af den enskilda banksedelvalören å tio kronor, under förutsättning likväl att betryggande åtgärder för Riksbankens förstärkande derforinnan blefve af Riksdagen vidtagna. Vid det förhållande att, såsom nyss nämnts, indragningen af dessa sedlar enligt den Kongl. propositionen var afsedd att ega rum först efter någon längre tids förlopp, och enär indragningen för öfrigt syntes erfordra mera omfattande

Bih. till Riksd. Prot. 1885. 4 Saml. 2 Afd. 2 Häft.

förberedelser, fann 1879 års Riksdag emellertid frågan om vidden och beskaffenheten af de sålunda af Kongl. Maj:t antydda åtgärderna icke lämpligen kunna då göras till föremål för beslut; och hafva några sådana icke heller derefter blifvit af Riksdagen vidtagna.

Med anledning af särskilda, vid 1881 års riksdag väckta motioner om ändringar i lagstiftningen angående enskilda sedelutgifvande banker fann sig dock Riksdagen föranlåten att i skrifvelse till Kongl. Maj:t framhålla de brister af icke ringa betydelse, hvarmed, enligt Riksdagens åsigt, bestämmelserna i afseende å dessa banker för närvarande voro behäftade, och att anhålla om revision af den i detta ämne nu gällande lagstiftning; och har på grund häraf, såsom äfvenledes känt är, en komité af sakkunnige män varit af Kongl. Maj:t tillsatt samt under den 14 December 1883 afgifvit betänkande med förslag till förändrad organisation af vårt lands bankanstalter.

Den nu ifrågakommande motionen hänför sig till detta komitébetänkande i så måtto, att den omförmäler, hurusom komitén deri obetingadt förordadt antagandet af ett banksystem, grundadt på en enda sedelutgifvande centralbank, i likhet med förhållandet inom de flesta europeiska länder, hvilka, efter att förut hafva haft flere sedelutgifvande banker, redan antingen öfverflyttat hela sedelutgifningsrätten på en af dem eller ock visserligen medgifvit någon sedelutgifning vid sidan af centralbanken, men i så fall för densamma uppdragit sådana gränser, att den väl måtte kunna tills vidare tjena att underlätta den lokala rörelsen, men deremot icke utöfva något större inflytande på centralbankens verksamhet eller på landets ekonomiska ställning i allmänhet. — I motionen angifves vidare, hurusom, med hänsigt till angelägenheten af att i en fråga af så djupt ingripande betydelse i vår nationella hushållning iakttaga nödig varsamhet, bankkomitén ansett en öfverflyttning på Riksbanken af den vidsträckta sedelutgifningsrätt, som för närvarande finnes de enskilda bankerna medgifven, endast böra ske genom en lagstiftning, hvilken skulle förbereda den fullständiga reformen »genom att dels gifva åt de enskilda bankernas *sedelutgifning* starkare begränsning och fastare underlag, dels genom mindre förändringar sätta Riksbanken i stånd att motsvara de stegrade anspråk, som för densamma måste följa af den enskilda sedelutgifningsrättens inskränkning», med afseende hvarå bankkomitén ock afgifvit särskilda förslag till lagbestämmelser att gälla under den nyssberörda, af komitén till tiden obestämd lemnade öfvergångsperioden och sedan sedelutgifningsrätten blifvit öfverflyttad på Riksbanken, hvilken för sådant ändamål skulle underkastas en genomgripande omdaning i så väl konstitutivt som administrativt och finansiellt hänseende, i öfverensstämmelse hvar-

med ändringar i så väl grundlag som i lagarne för Riksbanken och de enskilda bankerna blifvit af komitén föreslagna.

Lika med bankkomitén hafva motionärerne ansett det mål, hvar-till vår banklagstiftning bör sträfva, vara att åt Riksbanken öfverlemna uteslutande rätt att utgifva sedlar, och till de af bankkomitén i sådant hänseende anförda skäl lagt äfven det, att »vårt land visserligen långt mindre än de flesta öfriga europeiska länder har råd att fränhända staten den vinst, som uppstår af den åt enskilda banker medgifna höga sedelutgifningsrätten.» Men då motionärerne tillika förklarar sig vara af den fasta öfvertygelse, att någonting i frågan nu ofördröjligen bör åtgöras på det vårt land må kunna i lugn se sin ekonomiska framtid an, för så vidt densamma beror på banklagstiftningen, helst nu löpande oktrotid för de enskilda bankerna utgår under de närmaste åren och senast med 1888, hafva motionärerne, i ovisshet derom huru vida någon fränställning i ämnet af Kongl. Maj:t vore att vid innevarande riksdag motse, funnit sig manade fästa Riksdagens allvarliga uppmärksamhet på denna för vårt land viktiga angelägenhet och, under antagande att Kongl. Maj:t skulle vara sinnad att, i enlighet med sin till 1879 års Riksdag anmälda afsigt att indraga de enskilda bankernas tiokronesedlar, derest betryggande åtgärder för Riksbankens förstärkande beslutades, föreslagit:

1:o) »att Riksdagen, för den händelse att Kongl. Maj:t skulle komma att besluta indragning med 1885 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronor, måtte, jemte öfriga åtgärder och anordningar, som kunna finnas erforderliga till förekommande af rubbningar i den allmänna rörelsen, besluta, att de enskilda bankerna må från och med 1886 års början under deras återstående oktrotid i Riksbanken rediskontera af dem öfvertagna inländska vexlar intill belopp, motsvarande för hvarje sådan bank hvad densamma med 1884 års slut befinnes hafva i egna tiokronesedlar utelöpande, samt att för sådant ändamål ställa till Riksbankens förfogande svenska statsobligationer till värde af 50 millioner kronor mot skyldighet för Riksbanken att, i fall och i den mån desamma säljas eller förpantas, åter infria dem, så snart lämpligen ske kan;

samt, under förutsättning af bifall härtill,

2:o) att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphörande med 1885 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronor och i sammanhang dermed anmäla de beslut, Riksdagen för sådan händelse i anledning af yrkandet i punkten N:o 1 här ofvan funnit böra från Riksdagens sida vidtagas.»

Banko-Utskottet, till hvilket berörda motion blifvit hänvisad, har för densammas behandling begärt sammanträde med Stats-Utskottet, i följd hvaraf ett genom deputerade från dessa båda Utskott sammansatt Utskott har att i förevarande fråga till Riksdagen afgifva utlåtande.

Vid fullgörande häraf har Sammanatta Utskottet funnit sig böra till en början meddela, att, uppå anmodan dels af Banko-Utskottet och dels af det Sammanatta Utskottet, ej mindre fullmäktige i Riksbanken än ock fullmäktige i Riksgäldskontoret i frågan afgifvit yttranden, dem Sammanatta Utskottet ansett böra i sin helhet komma till Riksdagens kännedom och hvilka derföre såsom bilagor åtfölja detta betänkande; hvarjemte Utskottet varit i tillfälle att taga kännedom af bankkomiténs förslag till vårt bankväsendes ordnande.

Såsom af fullmäktiges i Riksbanken bifogade utlåtande öfver ifrågavarande motion inhemtas, hafva fullmäktige i detsamma ej mindre betonat önskvärdheten af ett snart afgörande af frågan om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, än ock förklarar det af motionärerne föreslagna steg i denna rigtning kunna antagas, under vilkor att detsamma tages med försigtighet och med stadigt ögonmärke till hvad rörelsens behof må kräfva. De hafva med hänsyn härtill funnit det af motionärerne föreslagna förbud för de enskilda bankerna att utgifva tiokronesedlar redan från nästa års ingång vara allt för brådstörtadt och ansett för den allmänna rörelsen mera lämpligt och betryggande, att denna inskränkning i de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt verkställdes genom en successiv indragning under flera år, eller åren 1886, 1887 och 1888, af de enskilda bankernas tiokronesedlar. Det af motionärerne föreslagna sätt till förekommande af rubbningar i allmänna rörelsen genom denna sedelindragning, att nemligen lemna de enskilda bankerna rätt till rediskontering i Riksbanken och såmedelst sätta dem i tillfälle att genom realisering af sin inrikesportfölj kunna med visshet påräkna att erhålla den kassaförstärkning, de hittills hemtat från denna sedelutgifning, hafva fullmäktige ansett vara det bästa medlet att i någon mån ersätta en förlorad rätt att utgifva egna sedlar och förklarar Riksbanken väl i stånd att åtaga sig en dylik rediskontering till det belopp, som må komma att motsvara de indragna tiokronesedlarne, hvarjemte fullmäktige ansett sig böra uttala den åsigt, att de enskilda bankerna under någon tid efter indragningen af deras tiokronesedlar borde beredas den ytterligare fördel att för de af dem till Riksbanken för rediskontering hembjudna vexlar till vissa bestämda belopp få åtnjuta någon del, till exempel $\frac{1}{3}$ eller, såsom ett par fullmäktige ansett, $\frac{1}{4}$ af det för deras vexlar debiterade diskonto, hvarigenom äfven bereddes

dem en ersättning för vaxlarnes insamlande och för det äfventyr, som med ansvaret för dessas infriande måste i viss mån vara förenadt.

I öfrigt hafva fullmäktige i och för den ifrågasatta sedelindragningens genomförande

dels ansett önskligt att, för ytterligare stärkande af allmänhetens förtroende till Riksbanken, dennes grundfond blefve ökad från 35 till 40 millioner kronor, en åtgärd, som redan härförut af innevarande Riksdag vidtagits,

dels ock funnit erforderligt ej mindre att Riksbankens sedelutgifningsrätt under de vilkor i afseende å metalliska kassan, som här nedan skola angifvas, blefve höjd med i det närmaste det belopp af 25 millioner kronor, som ansetts såsom medelbeloppet af enskilda bankernas utlöpande tiokronesedlar, än ock att för invexlingens betryggande nuvarande bestämmelsen derom, att Riksbankens metalliska kassa skall utgöra 15 millioner kronor, blefve sålunda ändrad, att Riksbanken skall utöfver detta belopp hålla i sådan kassa ett belopp, som motsvarar 25 procent af den summa, hvarmed den af kassatillgången icke betäckta sedelstocken öfverstiger den nu i sådant hänseende fastställda maximisiffran af 35 millioner kronor. Med antagande att, efter den slutliga och fullständiga indragningen af de enskilda bankernas sedlar å tio kronor, Riksbankens sedelstock skulle blifva i allmänhet stegrad med 25 millioner, skulle enligt fullmäktiges förslag metalliska kassan komma att ökas med 6½ millioner utöfver denna kassas nu stadgade minimum; och hafva fullmäktige förklarar sistnämnda belopp, jemnadt till i rundt tal 7 millioner, vara den enda förstärkning af Riksbanken, som i och för den nu ifrågasatta indragningen af de enskilda tiokronesedlarne erfordrades, och för sådant ändamål ansett statsobligationer till motsvarande belopp böra öfverlemnas till Riksbanken vare sig såsom lån eller såsom ett statens ytterligare tillskott för stärkande af Riksbankens fonder.

Emot det sålunda af fullmäktige i Riksbanken likasom äfven, ehuru till vida högre belopp, af motionärerne föreslagna förstärkandet af Riksbanken medelst ökning af den under Riksgäldskontorets förvaltning ställda statsskulden hafva fullmäktige i sistnämnda verk anført åtskilliga betänkligheter, hvilka, äfvensom fullmäktiges i Riksbanken derå afgifna genmäle, återfinnas i de vid detta betänkande fogade bilagor.

Vid företagen behandling af denna fråga har Utskottet funnit de af fullmäktige i Riksbanken sålunda föreslagna åtgärder och anordningar i syfte att sätta Riksbanken i stånd till öfvertagande af den ökade penningrörelse, som af den föreslagna sedelindragningens åvägbringande skulle blifva en följd, vara tillfyllestgörande och tillfredsställande, med undantag dock hvad angår den af fullmäktige ifrågaställda, nyss omförmälda utvägen för stärkande af Riksbankens fonder. I afseende å *behöfligheten* af denna

förstärkning är nemligen Utskottet af den åsigt, att den ökade sedelemission, som på grund af enskilda bankernas tiokronesedlars indragning kan tillfalla Riksbanken, icke bör komma att särdeles trycka på Riksbankens kassa, enär den väl lär komma att ega rum endast i mån af motsvarande indragning af ett annat omsättningsmedel och således, såsom för rörelsen behöflig, också af densamma till större delen qvarhållas; men om det oaktadt, på sätt så väl Kongl. Maj:t i sin förenämnda, till 1879 års Riksdag aflåtna proposition som äfven motionärerne uttalat, någon förstärkning i omförmälda hänseende må finnas vara af nöden, har Utskottet dock, efter tagen kännedom af hvad fullmäktige i Riksgäldskontoret i deras förut åberopade, härhos bilagda utlåtande anfört, ansett denna förstärkning icke böra komma Riksbanken till del genom att ställa svenska statsobligationer till Riksbankens förfogande vare sig såsom tillskott från statsverket eller såsom lån, utan finner i så fall ändamålsenligare och lämpligare, att det för mötande af motsedd ökad påkänning å Riksbankens kassa utaf fullmäktige i Riksbanken såsom erforderligt beräknade beloppet af sju millioner kronor varder anskaffadt antingen genom Riksbankens inköp af deremot svarande statsobligationer, för beredande af tillgång hvar till den å bankens rörelse för åren 1886, 1887 och 1888 belöpande vinst borde i sin helhet för Riksbankens räkning reserveras, eller ock sålunda, att Riksbanken berättigades att hos Riksgäldskontoret öppna en kredit å nämnda belopp, att i den tid och ordning, som aftalas mellan fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, tillhandahållas Riksbanken i guld eller deremot svarande valuta. Hvilkendera af dessa utvägar som må väljas, torde ett bemyndigande för fullmäktige i Riksgäldskontoret blifva erforderligt att — för tillhandahållande åt Riksbanken af svenska statsobligationer eller utländsk guldvaluta — der så nödigt pröfvas, äfven tidigare än af Riksdagen fattade beslut om byggande af eller understöd till nya jernvägar sådant föranleda, utsläppa statsobligationer eller upplägga nya statslån, kort sagdt, en förändring i och ett utvidgande af Riksgäldskontorets nu stadgade lånerätt. Men ehuru med nu antydda eller möjligen andra förändringar i bankofullmäktiges förslag den af motionärerne ifrågeställda indragningen skulle kunna genomföras, har dock Utskottet funnit den väsentligen olika ställning, frågan om bankväsendet i vårt land sedan 1879 intagit, icke för närvarande böra föranleda till fattande af något definitivt beslut, på sätt motionärerne åsyftat. Det bör nemligen nogsammt beaktas att, såsom ofvan förmälts, en komité blifvit på Riksdagens föranstaltande af Kongl. Maj:t tillsatt i och för ordnande af vårt bankväsende, att denna komité för närmare halftannat år sedan inkommit med förslag till fullkomlig omgestaltning af bank-

anstalterna i riket och deruti jemväl yttrat sig i afseende å lämpligheten af den nu föreslagna indragningen af enskilda bankernas tiokronesedlar, samt att detta vidtomfattande förslag för närvarande är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende. Att under sådana förhållanden nu skilja en del från frågan i sin helhet torde icke vara lämpligt. Då emellertid Utskottet lika med motionärerne hyser den åsigt, att en snar lösning af denna vigtiga fråga är för vårt näringslif, icke minst för de enskilda bankerna, af verkligt behof påkallad, och då Utskottet, i likhet med hvad flerfaldiga gånger inom Riksdagen yttrats och nämnda bankkomité jemväl med öfvertygande och uttömmande bevisning ådagalagt, anser denna lösning böra gå i rigtningen af sedelutgifningens öfverlåtande till en enda centralbank, får Utskottet, som således icke kunnat nu till oförändradt bifall förorda hvad motionärerne hemställt, likväl, med tagen hänsyn till hvad i motionen till stöd för dess slutliga hemställan anföres, föreslå, att Riksdagen ville besluta:

1:o

att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om snar pröfning af senaste bankkomité's utlåtande och framläggande för Riksdagen af de förslag, som må finnas erforderliga för att bereda och genomföra en återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank; och

2:o

att genom hvad Utskottet här ofvan under punkt 1:o hemställt den väckta motionen måtte anses besvarad.

Stockholm den 28 April 1885.

På det Sammansatta Utskottets vägnar:

G. S. ÅKERHJELM.

Reservation:

af Herr *L. M. Nordenfelt*, som yttrat:

»Ehuru jag instämmer i det slut, hvartill Utskottet kommit, kan jag likväl icke dela åtskilliga af de åsigter, hvilka Utskottet anført.»

Bilagor.

1:o. Fullmäktiges i Riksbanken första yttrande i frågan.

Till Riksdagens Banko-Utskott.

Uti en af Herr S. Johnson från Jönköpings län med flere inom Riksdagens Andra Kammare väckt och till förberedande behandling af Banko-Utskottet hänvisad motion (N:o 65) har blifvit hemställt:

1:o) att Riksdagen, för den händelse att Kongl. Maj:t skulle komma att besluta indragning med 1885 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronor, måtte, jemte öfriga åtgärder och anordningar, som kunna finnas erforderliga till förekommande af rubbningar i den allmänna rörelsen, besluta, att de enskilda bankerna må från och med 1886 års början under deras återstående oktrojtid i Riksbanken rediskontera af dem öfvertagna inländska vaxlar intill belopp, motsvarande för hvarje sådan bank hvad densamma med 1884 års slut befinnes hafva i egna tiokronesedlar utelöpande, samt att för sådant ändamål ställa till Riksbankens förfogande svenska statsobligationer till värde af 50 millioner kronor mot skyldighet för Riksbanken att, i fall och i den mån desamma säljas eller förpantas, åter infria dem, så snart lämpligen ske kan,

samt, under förutsättning af bifall härtill,

2:o) att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphörande med 1885 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronor och i sammanhang dermed anmäla de beslut, Riksdagen för sådan händelse i anledning af yrkandet i punkten N:o 1 här ofvan funnit böra från Riksdagens sida vidtagas.

På grund af Banko-Utskottets anmodan i Fullmäktige meddeladt protokollsutdrag af den 3 Februari, åligger det Fullmäktige att öfver förberörda motion afgifva yttrande, och få Fullmäktige i sådant hänseende anföra följande:

Motionärerne utgå från den åsigt, att utan längre dröjsmål redan nu någonting bör bestämmas för ordnande af den allt jemt sväfvande frå-

gan angående den enskilda banksedelutgifningsrätten, emedan det nuvarande ovissheetstillståndet måste öfva ett hämmande inflytande på bankverksamheten och dermed äfven på landets näringslif. Då de derjemte anse, att, efter all den utredning frågan erhållit samt Kongl. Maj:ts uttalande till 1879 års Riksdag, de åtgärder, som nu böra komma i fråga, icke kunna gå i annan riktning än till indragning af eller inskränkning i de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, hafva de i sammanhang härmed funnit sig manade att föreslå sådana åtgärder, som kunna vara egnade att å ena sidan förläna enskilda bankerna kraft att äfven efter en sådan indragning fortsätta sin verksamhet, så att den allmänna rörelsen betryggas mot hvarje rubbning eller störande inflytande, och å den andra sidan så förstärka Riksbanken och anordna dess rörelse, att den blifver satt i tillfälle att i mån af behof kunna i vidsträcktare grad förlägga vår industri och befrämja omsättningen af dess alster.

Fullmäktige anse sig till en början böra erinra, att motionärernes åsigt om önskvärdheten af ett snart afgörande af frågan om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt synes Fullmäktige vinna stöd i den af flere enskilda banker med anledning af bankkomiténs betänkande med mycken beständhet formulerade begäran om en snar slutbehandling af de framställda förslagen till ändringar i landets bankväsende, »enär stadga och trygghet i utöfningen af lofliga näringsgrenar vore näringslifvets främsta behof», samt att derjemte deras yrkande på Riksbankens samtida förstärkande får ökad kraft deraf, att Kongl. Maj:t i propositionen till 1879 års Riksdag gjort verkställigheten af sin afsigt att indraga enskilda bankernas 10-kronesedlar beroende just af ett sådant Riksdagens beslut, som i det ifrågavarande afseendet kunde anses tillfyllestgörande.

För ett rätt bedömande af motionärernes förslag och den verkan desamma kunna komma att utöfva torde böra undersökas främst, i hvad mån en indragning af de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor kan befaras inverka hämmande eller inskränkande på dessa bankers förmåga att i lika vidsträckt grad som hittills förlägga landets näringsverksamhet och förmedla dess omsättning, dernäst huru vida det föreslagna sättet för Riksbankens understödjande af de enskilda bankerna under någon tid efter indragningen af deras nuvarande lägsta sedelvalör kan anses lämpligt och tillräckligt för undvikande af rubbningar i rörelsens fortgång, samt slutligen om den föreslagna garantifonden af 50 millioner kronor i statens obligationer må anses vara för Riksbanken behöflig eller motsvara sitt syftemål. Derjemte hafva Fullmäktige, enär motionärerne sjelfva uttryckligen uttalat, att utöfver de af dem föreslagna äfven ytterligare åtgärder och anordningar kunde befinnas nödiga till förekommande af

rubbningsar i den allmänna rörelsen» trott sig böra redan nu antyda den allmänna rigtningen af de ändringar och tillägg i stadgandena för Riksbanken, som af dennas vidgade verksamhet och ansvar kunde anses påkallade.

Bankkomitén har utan meningsskiljaktighet uttalat den åsigt, att indragningen af de enskilda bankernas nuvarande lägsta sedelvalör eller å 10 kronor »skulle beröfva dessa banker i det närmaste all vinst å deras sedelutgifningsrätt och sålunda, åtminstone i fråga om bankrörelsens utsträckning till landets skilda delar, åstadkomma samma verkan som sedelutgifningsrättens fullkomliga indragning». I sina med anledning af bankkomiténs betänkande afgifna yttranden hafva åtskilliga af de enskilda bankernas styrelser gått ännu längre och antydt, att en sådan indragning skulle i icke ringa mån vara liktydig med en indragning af den enskilda bankverksamheten och sålunda föranleda en öfvergång till ett enbankssystem, så att Riksbanken med sina afdelningskontor skulle komma att öfvertaga den väsentligaste delen af all bankdrift inom landet. Om denna sistnämnda åsigt kunde befaras ega något verkligt berättigande, skulle man väl knappast våga ens med varsam hand vidröra de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, ty få lära väl de vara, som anse, att Riksbanken, den må organiseras eller förstärkas huru som helst, skulle förmå ensam upptaga ens större delen af all den verksamhet såsom förläggare af näringslifvet och förmedlare af dess oändligt mångfaldiga bytesbehof, som nu utöfvas af de enskilda bankerna, utan att detta näringslif skulle derigenom utsättas för faran att i hög grad förkrympas och förlamas. Fullmäktige äro dock för sin del öfvertygade, att denna mening icke förmår hålla stånd inför en lugn pröfning, der omdömet icke är förvilladt af farhågan att förlora ett privilegium, som man funnit fördelaktigt samt vant sig att anse ombärligt. Redan nu eger landet ett icke ringa antal banker och kreditbolag utan sedelutgifningsrätt, af hvilka flere drifva en mycket betydande rörelse och betjena allmänheten på i allmänhet samma sätt och lika vilkor, som de sedelutgifvande bankerna, under det att de på samma gång varit i stånd att gifva sina aktieegare tillfredsställande utdelningar och se sina aktier noterade till öfver pari. Det lär väl också kunna med fog antagas, att, om dessa banker nu kunna bedrifva och allt jemt utveckla sin rörelse i konkurrens med andra banker, som åtnjuta det vigtiga privilegiet af en vidsträckt sedelutgifningsrätt, sådant skall i ännu högre grad blifva förhållandet, om detta särskilda privilegium för en viss klass af banker inskränkes, och sålunda vilkoren för all privat bankverksamhet blifva mera lika. Det är dessutom icke lätt att inse, hvarför en landets verkliga behof fullt

motsvarande verksamhet icke skulle kunna utöfvas äfven af enskilda bankinrättningar utan sedelutgifningsrätt, då likväl så sker i de oss omgifvande länderna, Norge, Danmark och till det väsentligaste Finland, hvilka länders ekonomiska utveckling torde vara jemförlig med vår egen.

Mot hvad ofvan blifvit anfördt kan invändas, att sådana banker utan sedelutgifningsrätt visat sig kunna bestå och trifvas, emedan de sökt sin verksamhet inom landets centralplatser för handel och industri med jemförelsevis större rörelse och deremot undvikit att belasta sig med afdelningskontor på de smärre orterna, hvilka kontor för banken ofta nog medföra högre kostnad och äfventyr, än som uppvägas af den ringa vinst de lemna. Omsorgen att betjena rörelsen med sådana kontor på mindre platser hade deremot, enligt hvad anfördt blifvit, nästan uteslutande blifvit öfvertagen af de sedelutgifvande bankerna, och den hade för dem varit möjlig endast med hjälp af sedelutgifningsrätten och den större derpå beroende lättheten att vid dessa kontor hålla behöflig kassa. En oundviklig följd af hvarje betydligare inskränkning i denna rätt skulle därför blifva en motsvarande indragning af afdelningskontoren, hvilkas tjänster såsom kreditförmedlare likväl numera erhållit en sådan betydelse, att följderna af en dylik indragning icke utan våda för rörelsen kunde underskattas. Fullmäktige vilja ej underkänna vigten af denna ofta gjorda anmärkning, till stöd för hvilken följande siffror kunna anses tjena. Af de bankkomiténs betänkande vidfogade tabellerna inhemtas nemligen, att vid utgången af 1881 de enskilda bankernas afdelningskontor utgjorde ett antal af 144, att de voro gäldenärer till allmänheten på 6,874 upp- och afskrifningsräkningar för millioner kronor 13,264 och på 38,610 depositionsbevis för millioner kronor 76,977, eller tillsammans något öfver 90 millioner kronor, samt att under femårsperioden från 1877 denna rörelse icke obetydligt stigit. Fordringsegare hos allmänheten voro de deremot vid samma tid på grund af 17,320 stycken reverser för 25,895, 38,114 vexlar för 48,028 samt 11,668 kreditivräkningar för 28,272, eller tillsammans något öfver 102, allt millioner kronor. För underhållande af all denna rörelse samt mötande af så väl uttag på de olika räkningarna som äfven tillfredsställande af allmänhetens låne- och diskonteringsbehof hade de enskilda bankerna i kassa vid sina afdelningskontor i Riksbankens sedlar 8,128 samt i egna sedlar 29,045 millioner kronor. Det är af dessa uppgifter visserligen icke möjligt att utröna, i hvad mån hvarje särskildt kontor är i stånd att försörja sig sjelft, enär siffrorna endast angifva, att afdelningskontorens utlåning i sin helhet med omkring 12 millioner öfverskjuter inlåningen, men en närmare granskning af tabellerna visar derjemte, att vid 16 enskilda bankers afdelningskontor utlå-

ningen i sin helhet öfversteg inlåningen med tillsammans 24,347 och vid 10 bankers motsatsen egde rum med en öfverskjutande inlåning af 12,393 millioner kronor.

Om nu genom indragning af de enskilda bankernas 10-kronesedlar den, enligt hvad förestående siffror utvisa, genom dessa bankers afdelningskontor förmedlade rörelsen skulle till någon väsentlig del upphöra eller öfverflyttas på Riksbanken, så skulle visserligen deraf olägenheter kunna befaras af sådan beskaffenhet, att man väl kunde rygga tillbaka för den föreslagna åtgärdens vidtagande. Fullmäktige äro dock öfvertygade, att dessa siffror icke i verkligheten berättiga till synnerliga farhågor i nu omförmälda hänseende. Af de åberopade tabellerna kan nemligen med visshet dragas den slutsats, att den utan jemförelse största delen af afdelningskontorens rörelse upphemtas å sådana platser, som helt visst ej skola komma att sakna bankverksamhet, äfven om de enskilda bankernas rätt att utgifva tio-kronesedlar upphör, och Fullmäktige vilja till stöd härför granska några siffror i tabellerna. Af de 102 millioner kronor, för hvilka afdelningskontoren voro fordringsegare vid 1881 års utgång, falla icke mindre än 41 millioner kronor på de båda enskilda bankerna i Skåne. Enligt bilagan A vid Banko-Utskottets betänkande N:o 13 nästlidet års riksdag hade dessa båda banker då tillsammans 28 afdelningskontor, bland hvilka förekommo 1 i Stockholm, 1 i Malmö, 1 i Kristianstad, 2 i Ystad, 2 i Lund, 2 i Helsingborg, 2 i Karlshamn, 1 i Landskrona, 1 i Karlskrona, 1 i Engelholm, 1 i Sölvesborg, 1 i Trelleborg, 1 i Vexjö, 1 i Simrishamn, under det att de öfriga 10 äro förlagda å mer eller mindre betydande platser, hufvudsakligen inom de skånska och småländska länen. Att nu den stora, till öfver 40 millioner uppgående utlåningen vid dessa afdelningskontor till allra väsentligaste delar tillhör de förut uppgifna, i städerna förlagda kontoren synes Fullmäktige otvifvelaktigt, likasom att dessa städer ej skulle blifva i saknad af sådana kontor äfven efter 10-kronesedlarnes indragning, synnerligen under iakttagande af de åtgärder i och för indragningen, hvilka Fullmäktige här nedan skola föreslå. Likartade förhållanden ega i de flesta fall rum med de öfriga enskilda bankernas afdelningskontor. Så har till exempel Mälareprovinsernas enskilda bank dylika kontor i Stockholm, Upsala, Arboga, Eskilstuna, Nyköping, Köping, Sala och Enköping, men blott ett å landsbygden.

Skulle ock en inskränkning i banksedelutgifningsrätten medföra en förminskning i antalet af de små afdelningskontoren, särdeles på landsbygden, kunna Fullmäktige ej tillmäta en sådan förminskning något synnerligen menligt inflytande på industrien eller näringslivet i allmän-

het, i betraktande deraf att dessa kontor gemenligen äro förlagda å orter, som stå i lätt och omedelbar förbindelse med andra platser, der bankrörelse väl fortfarande skulle komma att drifvas.

Slutligen torde ej heller böra förbises, att de allt mer och mer uppstående folkbankerna synas egnade att i någon mån ersätta afdelningskontoren, äfvensom att de små besparingarne lämpligen komma att uppsamlas af postsparbanken. Under alla förhållanden bör väl, såsom Fullmäktige redan antydt, saken här kunna ordnas lika tillfredsställande som i grannländerna.

Fullmäktige äro följaktligen af den åsigt, att en indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor visserligen för dessa banker skall vålla sådana svårigheter för kassarörelsen, att de mindre gerna skola underkasta sig de kostnader, äfventyr och besvär, som talrika små afdelningskontor medföra, och att äfven därför åtskilliga af dessa kontor skulle komma att upphöra, men att dock den väsentligaste delen af de upphörande kontorens utlåning skulle komma att öfvertagas af hufvudkontoren eller de större afdelningskontoren; och den mening, som Fullmäktiges flertal i sitt yttrande med anledning af bankkomiténs betänkande uttalat angående fördelarne för ett lands penningrörelse af sedelutgifningsrättens öfverlemnande till en enda centralbank, har därför icke blifvit rubbad genom farhågorna för de större eller mindre olägenheter, som anses kunna uppstå i och genom inskränkning af de enskilda bankernas afdelningskontor.

Efter den utveckling, som den enskilda bankverksamheten hos oss vunnit med väsentligt stöd af den medgifna rättigheten att utgifva egna sedlar och med den betydelse, som denna rättighet ännu torde ega för bankrörelsens fortfarande utöfning i samma omfång som hittills, anse fullmäktige likväl uppenbart, att ett så vidtgående steg i riktning mot denna sedelutgifningsrätts upphörande, som nu är ifrågasatt, bör vidtagas endast med försigtighet och med stadigt ögonmärke till hvad rörelsens behof kan kräfva. Från denna synpunkt förefaller ett förbud för de enskilda bankerna att utgifva 10-kronesedlar redan från nästa års ingång vara allt för brådstörtadt, hvilka åtgärder än må vidtagas för att sätta Riksbanken i stånd att under kortare eller längre tid efter förbudets tillämpning komma de enskilda bankerna och det af dem hittills till väsentlig del uppehållna näringslifvet till stöd. Den korta tiden mellan ett sådant besluts fattande och dess fulla trädande i kraft kan icke gerna antagas lemna hvarken de enskilda bankerna eller rörelsen tillräckligt rådrum att ordna sin verksamhet efter de nya förhållandena, och det är att befara att bankerna, under inflytande af en visserligen

icke oberättigad men möjligen öfverdrifven farhåga för stundande svårigheter att i samma omfång som hittills bedriva sin rörelse, se sig föranlåtna att å sin sida vidtaga vidtgående indragningsåtgärder, som med något mera försigtighet kunna undvikas.

Bankkomitén har i sitt förslag Lit. A anvisat en väg för ernående af målet, sedelutgifningens öfvergående till Riksbanken allena, hvilken uteslutande från synpunkten af rörelsens orubbade fortgång väl må anses fullt betryggande, men som deremot kan sägas ställa detta mål i ett allt för aflägsset fjerran, så mycket hellre som förslaget icke alls bestämdt uttalar, att de ifrågasatta nya normerna för den enskilda sedelutgifningsrätten skulle vara en öfvergångsform att gälla endast under en bestämd kortare tid. Fullmäktige anse dock detta mål vara för sundheten och fastheten af vårt lands penningrörelse af allt för stor betydelse för att få undanskjutas af farhågor, som vid närmare granskning torde finnas i icke ringa grad öfverdrifna, eller af svårigheter, som med någon försigtighet och tillmötesgående från Riksbankens sida kunna undanröjas. Vill man således redan nu fatta beslut, som i vidsträcktare mån inskränker den enskilda sedelutgifningsrätten, och på samma gång fastställa tidpunkten för deras fulla tillämpning, synes Fullmäktige sådant utan vållande af några synnerliga svårigheter för allmänna rörelsen kunna ske genom en successiv indragning under flera år af de enskilda bankernas 10-kronesedlar.

Med afseende derpå, att senast med 1888 års utgång samtliga de nu gällande oktrojerna för de enskilda bankerna äro afsedda att utlöpa, torde i sådant hänseende kunna stadgas, att hvarje enskild bank må hädanefter ega att utgifva sedlar å 10 kronor endast till sådant belopp, att summan af dess utelöpande 10-kronesedlar vid ingången af 1887 utgör högst 75 % samt vid ingången af 1888 högst 50 % af hvad banken vid slutet af 1884 hade utelöpande, samt att med utgången af 1888 allt vidare utgifvande af dylika sedlar förbjudes. Om man återkallar i minnet, att summan af de enskilda bankernas utelöpande 5-kronesedlar den 31 December 1879, efter hvilken dag förbudet mot deras vidare utgifvande trädde i kraft, utgjorde 17,354 millioner kronor, och att deras indragning fortgick med den hast, att redan 3 månader derefter beloppet nedgått till 5,937 samt vid slutet af 1880 eller 12 månader efter förbudet till endast 1,252, inses lätt, att det af Fullmäktige antydda sättet för indragningen måste vara för enskilda bankerna mindre betungande än motionärernes, och det må väl vara att vänta, att genom en dylik successiv indragning bankerna skola få rådrom att ordna och upprätthålla sin verksamhet till jemnhöjd med rörelsens behof. Fullmäktige hafva före-

slagit 1888 års utgång såsom tidpunkten för förbudets fulla tillämpning med afseende å lämpligheten deraf, att vid de nya oktrojernas trädande i kraft också de i någon mån nya förhållanden, under hvilka bankerna kunde komma att arbeta, må samtidigt och för dem alla blifva gällande.

Motionärerne hafva vidare föreslagit såsom ett medel att förekomma de rubbningar i allmänna rörelsen, som af enskilda bankernas 10-kronesedlars indragning kunde blifva en följd, att dessa banker »må berättigas att från och med 1886 års början under återstående oktrojtid i Riksbanken rediskontera af dem öfvertagna inrikes vaxlar till belopp motsvarande för hvarje sådan bank hvad densamma vid 1884 års slut befinnes hafva i 10-kronesedlar utelöpande». Med denna föreslagna åtgärd afse motionärerne att sätta enskilda bankerna i tillfälle att genom realisering af sin inrikes portfölj kunna med visshet påräkna att erhålla den kassatillgång de hittills hemtat från sedelutgifningen, och det synes Fullmäktige otvifvelaktigt, att en sådan rediskontering utgör det bästa medlet att i någon mån ersätta en förlorad rätt att utgifva egna sedlar.

Fullmäktige vilja härvid erinra, att det nya i systemet utgör rättigheten till rediskontering, icke rediskonteringen sjelf, emedan sedan flera år tillbaka den privata bankrörelsen städse varit hos Riksbanken välkommen såsom rediskontör, ehuru det är lätt insedt, att, så länge Riksbankens sedlar endast i jmförelsevis ringare grad utgjort omsättningsmedlet inom landet, Riksbanken icke kunnat ikläda sig några bestämda förbindelser i detta afseende, och att å andra sidan, så länge de enskilda bankerna egt vidsträckt både rätt och förmåga att använda sina egna sedlar såsom betalningsmedel, de i allmänhet endast undantagsvis och under särskilda förhållanden anlitat utvägen af rediskontering. De hafva nemligen hittills vanligen föredragit att vid behof af kassaförstärkning använda utländska krediter, såsom både bekvämare och pålitligare, under det att vid dessa krediters tillgodogörande dock Riksbanken i vidsträckt mån tjenat såsom förmedlare genom att utbyta de å desamma dragna vaxlarne mot sina sedlar. Det lär emellertid vara antagligt, att efter indragning af så betydlig del, som här är i fråga af de enskilda bankernas sedelutgifning, förhållandena skola komma att så gestalta sig, att en rediskontering hos Riksbanken skall vida allmännare blifva bruklig. För Riksbanken kan en sådan rediskonteringsskyldighet till måttliga behof icke medföra någon våda, när den endast får utgöra ett utbyte af genom industrien och handeln alstrade betalningslöften mot det gångbara betalningsmedlet eller Riksbankens sedlar, för hvilka efter indragningen af enskilda bankernas sedlar å 10 kronor en vida säkrare och större plats i allmänna rörelsen blifvit beredd och hvilka således icke

kunna antagas skola i svårare grad trycka på inväxlingskassan. För de enskilda bankerna åter måste vissheten, att åtminstone någon del af deras inköpta vaxlar icke behöfver intill förfallotid ligga död hos dem, utan när som helst kan förbytas mot i landet gångbart mynt, innebära en viss trygghet. Under förutsättning, att en sådan rediskonteringsrätt för de enskilda bankerna icke skulle innefatta ett upphäfvande af Riksbankens styrelses rätt och pligt att äfven i afseende å de på denna väg erbjudna vaxlar söka, så vidt görligt är, granska dessas så väl inre beskaffenhet som ursprung, hysa Fullmäktige ingen tvekan att anse Riksbanken väl i stånd att åtaga sig en dylik diskontering till det belopp, som motsvarar de indragna 10-kronesedlarne. Fullmäktige äro derjemte öfvertygade, att man utan skada för Riksbanken och till och med i dess eget väl-förstådda intresse skulle kunna gå ännu ett steg på den föreslagna vägen de enskilda bankerna till mötes. Den ifrågasatta rediskonteringsrätten för de enskilda bankerna må väl erkännas bereda dem en viss både trygghet och lättnad, men den förblifver dock alltid en allt för kostsam utväg för att kunna antagas i väsentlig mån ersätta den indragna delen af sedelemissionen eller sätta dem i stånd att uppehålla sin rörelse i samma omfång som hittills. Det bör icke heller förbises, att såsom rediskontörer hos Riksbanken de enskilda bankerna arbeta i egenskap af uppsamlare i orterna af betalningslöften för Riksbankens räkning, för hvilkas infriande de genom åsättande af sitt indorso åtaga sig ansvarigheten och sålunda befria Riksbanken från allt äfventyr, och att de dermed göra Riksbanken en tjänst, hvilken väl såsom hvarje annan sådan är värd sin lön. Det synes derfore Fullmäktige, att man såsom en ytterligare fördel för de enskilda bankerna under någon tid efter indragningen af deras 10-kronesedlar kunde medgifva dem att för de af dem till Riksbanken för rediskontering hembjudna vaxlar till vissa bestämda belopp få åtnjuta någon del, till exempel $\frac{1}{8}$, af det för deras vaxlar debiterade diskonto, hvarigenom äfven bereddes dem en ersättning för arbetet med insamlandet och för det äfventyr, som med ansvaret för deras infriande alltid måste i viss mån vara förenadt.

För att sätta Riksbanken i tillfälle att tillmötesgå de stegrade anspråk från näringslivets sida, som kunna blifva en följd af åtgärden att indraga en betydande del af de enskilda bankernas sedelemission, hafva motionärerna slutligen föreslagit, att till Riksbankens förfogande måtte ställas svenska statsobligationer till ett belopp af 50 millioner kronor, mot skyldighet för Riksbanken att, i fall och i den mån desamma säljas eller förpantas, åter infria dem, så snart lämpligen ske kan. Att döma af förslagets motivering, deri det heter, att Riksgäldskontoret »icke skulle

behöfva upptaga dessa obligationer bland landets skulder, hvilket ju icke heller är fallet med allmänna hypoteksbankens eller sågverksföreningens grundfonder i likaledes undfångna obligationer», synas motionärerne hafva tänkt sig dessa 50 millioner allenast såsom ett slags garantifond för Riksbanken, hvilken fonds användande endast skulle komma i fråga i nödfall eller i händelse af svårighet för Riksbanken att möta sina förbindelser. Det torde dock ej kunna dragas i tvifvelsmål, att en viss oegentlighet skulle ligga deri, att staten skulle under en särskild form eller med särskilda förbindelser garantera Riksbankens förbindelser, hvilka dock äro statens egna. Riksbankens kredit och anseende så inom som utom landet äro redan nog stadgade för att icke behöfva någon för obestämda framtida behof afsedd stadigare garanti, hvars åstadkommande helt visst icke skulle ytterligare stärka desamma. Härmed vilja dock Fullmäktige icke hafva uttryckt den åsigten, att ej i framtiden sådana förhållanden kunna yppa sig, i följd af hvilka det för Riksbanken, om den, såsom naturligt är, vill undvika att inskränka rörelsen, skulle kunna blifva fördelaktigt att erhålla en förstärkning i statsobligationer. Men om dylika förhållanden inträffa, lär Riksbanken icke sakna utväg att vända sig till sin principal, Riksdagen, för erhållande af den förstärkning, som kan påkallas af det ena eller andra med säkerhet till både sin beskaffenhet och sin omfattning då kända särskilda behovet. Med afseende på det behof, som för närvarande kan uppstå i följd af den vidgade rörelse och den derigenom ökade sedelutgifning, som för Riksbanken kunna ifrågakomma, i händelse den föreslagna reduktionen af enskilda bankernas sedelutgifning skulle bifallas, lär enligt Fullmäktiges åsigt icke någon ytterligare förstärkning af Riksbankens fonder blifva behöflig i annan mån, än som kan finnas nödigt för metalliska kassans höjande i lämpligt förhållande till den stegrade sedelemmissionen. För sådant ändamål eger visserligen Riksbanken sjelf tillräckliga tillgångar i så väl inhemska som utländska lätt säljbara obligationer. Försigtigheten synes dock bjuda, att denna Riksbankens goda reserv icke dertill anlitas. För mötande af det särskilda kraf, som framkallas af den ytterligare rörelse, hvilken i följd af en vidtagen reform i banklagstiftningen blifver Riksbanken ålagd, synas särskilda tillgångar böra ställas till dess förfogande. Med afseende härpå blifver det angeläget, att statsobligationer öfverlemnas till Riksbanken till det belopp, som erfordras för att genom deras försäljande metalliska kassan må kunna uppbringas till den höjd, som för invexlingens betryggande anses nödig. För den händelse de i sådant syfte lemnade obligationerna skola betraktas såsom lån och icke såsom ett statens ytterligare tillskott för förstärkande af Riksbankens fonder, lär deras

återbetalning till Riksgäldskontoret medelst årliga större eller mindre annuiteter icke möta några svårigheter från Riksbankens sida.

Hvad slutligen angår de öfriga »åtgärder och anordningar», som af motionärerne visserligen icke närmare angifvits, men dock ansetts kunna påkallas af de genom dem väckta förslagen, anhålla Fullmäktige att i korthet få yttra sin mening.

Enär, såsom redan blifvit anfördt, de enskilda bankernas förmåga att betjena den allmänna rörelsen med nödiga omsättningsmedel i egna sedlar naturligen kommer att i icke ringa grad inskränkas genom upphörande af deras rätt att utgifva 10-kronesedlar, måste det blifva nödigt att så vidga de nu fastställda gränserna för Riksbankens sedelutgifningsrätt, att rörelsen icke blottställes för brist på lagligt betalningsmedel, men Riksbanken blifver i stånd att motsvara den ökade efterfrågan af dess sedlar, som kan förutses. Enligt en motionen vidfogad tabell hafva de enskilda bankerna under de 5 åren 1880—1884 hållit utelöpande i rörelsen i medeltal 27,591 millioner kronor, och om äfven kan antagas, att de enskilda bankerna efter indragningen af 10-kronesedlarne skola till någon del komma att ersätta dessa genom stegradt emitterande af sedlar å 50 kronor och deröfver, samt att således icke hela detta belopp kan behöfva ifrågakomma att genom Riksbankens sedlar fyllas, bör å andra sidan icke heller förbises möjligheten deraf, att under de förändrade förhållandena en eller annan bank kan komma att alldeles upphöra, väl icke med sin bankverksamhet men deremot med sin sedelutgifning, hvaraf sannolikt större delen då lär tillfalla Riksbanken. Då det derjemte icke kan vara lämpligt att fastställa gränserna för Riksbankens sedelutgifningsrätt så trånga, att Riksbanken allt för ofta måste se sin reserv af obegagnad sådan nedgå till minimum och deraf tvingas att vidtaga särskilda åtgärder, hvaraf allmänna rörelsen vanligen får upp bära tungan, lär väl försigtigheten bjuda, att Riksbankens sedelutgifningsrätt ökas med i det närmaste det belopp, som ansetts såsom medelbeloppet af enskilda bankernas utelöpande 10-kronesedlar, eller 25 millioner.

Enligt nu gällande bestämmelser får Riksbankens sedelstock med högst 35 millioner öfverstiga de i reglementet, § 6, angifna kassatillgångar, och det torde därför blifva nödigt, att detta belopp höjes till 60 millioner, under de vilkor likväl i afseende å metalliska kassan, som nedan skola angifvas.

Fullmäktige hafva redan uttalat såsom sin åsigt, att den ökade sedelmissionen, som på grund af enskilda bankernas 10-kronesedlars indragning kan tillfalla Riksbanken, icke bör komma att särdeles trycka på

Riksbankens metalliska kassa, enär den väl lär komma att ega rum endast i mån af motsvarande indragning af ett annat omsättningsmedel och således såsom för rörelsen behöflig också af densamma qvarhållas, och särdeles lär väl detta blifva förhållandet, om emissionen handhafves med all insigt och varsamhet, och sedlarne så vidt görligt endast utlemnas mot verklig handelsvaluta. Men äfven om så är, lär dock omsorgen om Riksbankens stadiga invexlingsförmåga påbjuda, att dess metalliska fonder ökas i bredd med stigande sedeemission. Då likväl denna ökade sedelutgifning endast lär komma att småningom och under flera år successivt ega rum, synes det lämpligast, att icke Riksbankens reglementsbestämda metalliska kassa redan nu höjes till en viss ny minimisiffra, utan att deremot ökandet af metalliska kassan fastställes skola ske i bestämdt förhållande till den verkliga stegringen i beloppet af Riksbankens sedelstock enligt 6 §, hvarföre det torde kunna stadgas, att utöfver den nu bestämda Riksbankens minsta metalliska kassa af 15 millioner skall hållas i sådan kassa ett belopp, som motsvarar en viss procent af den summa, hvarmed den af kassatillgången icke betäckta sedelstocken öfverstiger 35 millioner. I afseende å det belopp, hvartill denna procent bör bestämmas, kunna väl mycket olika meningar hysas, men med afseende å hvad ofvan blifvit anfördt angående rörelsens behof af den nya sedeemissionen, anse Fullmäktige en qvot af 25 % vara för ändamålet fullt betryggande utan att kunna befaras ålägga Riksbanken onödig tunga eller vålla densamma något bryderi. Med antagande att, efter den slutliga och fullständiga indragningen af de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor, Riksbankens sedelstock skulle blifva i allmänhet stegrad med 25 millioner, skulle enligt Fullmäktiges förslag metalliska kassan komma att ökas med $6\frac{1}{4}$ millioner utöfver det nu stadgade minimum af 15 millioner, och följaktligen det belopp i Riksgäldskontorets obligationer, hvarmed, enligt hvad ofvan blifvit yttradt, staten borde försträcka Riksbanken, kunna fastställas till i rundt tal 7 millioner, att af Riksbanken användas till metalliska kassans förstärkande, i den mån sådant af ökad sedelutgifning blefve påkalladt.

Ännu en åtgärd synes Fullmäktige kunna vidtagas till det stärkande af Riksbankens ställning, förutan hvilket indragningen af de enskilda bankernas 10-kronesedlar ansetts icke böra ifrågakomma. Riksbankens grundfond uppgår för närvarande till 35 millioner och dess reservfond till 5 millioner. Dessutom disponerar Riksbanken öfver ett till 3,718,738: 32 uppgående belopp, uppkommet genom besparade vinstmedel, hvilket är staldt till framtida förfogande af Riksdagen. Om till detta belopp lägges en summa af kronor 1,281,261: 68, motsvarande något öfver halfva

bankovinsten för 1884, kan grundfonden redan nu ökas med 5 millioner kronor eller till 40 millioner. Fullmäktige, som i fråga om användande af 1884 års bankovinst haft tillfälle att närmare behandla detta ämne, få här såsom sin åsigt uttrycka, att, med afseende å de enskilda bankernas 10-kronesedlars möjligen förestående indragning, Riksbankens grundfond bör, på sätt nu angifvits, höjas till 40 millioner. Ehuru visserligen en sådan åtgärd icke kan anses påkallad af någon farhåga, att de till framtida disposition afsatta medlen skulle blifva till något för Riksbankens verksamhet främmande ändamål anvisade, så lär den dock i sin mån bidra att ytterligare stärka allmänhetens förtroende till Riksbanken, något som vid tidpunkten för en utvidgning af dess rörelse och verksamhet kan anses vara af särskild betydelse.

Slutligen anse sig Fullmäktige böra såsom sin åsigt tillkännagifva, att det först efter pröfning inom Riksdagen af den ifrågavarande motionen kan anses erforderligt att uppgöra förslag till de ändringar i bankoreglemente och tjänstgöringsstadgar, hvilka kunna påkallas af Riksdagens beslut i ärendet.

Stockholm den 26 Februari 1885.

C. LEWENHAUPT.

Pehr Ehrenheim.

A. H. Fock.

J. W. Arnberg.

Liss Ol. Larsson.

F. Richter.

R. Törneblad.

---

*Utdrag af protokollet, hållet hos Herrar Fullmäktige i Riksbanken
den 26 Februari 1885.*

S. D. Företogs ånyo till behandling Herr S. Johnsons i Hvetlanda m. fl:s af Banko-Utskottet för yttrandes afgifvande till Herrar Fullmäktige öfverlemnade, inom Andra Kammaren väckta motion angående åtgärder i och för upphörande af enskilda bankers rätt att utgifva sedlar å 10 kronor.

Efter längre öfverläggningar i de ämnen, som med förevarande fråga egde samband, beslöto Herrar Fullmäktige nu att till Utskottet afgifva det utlåtande, som registratoret utvisar.

Vice ordföranden Herr *f. d. Statsrådet Ehrenheim* var af skiljaktig mening och anförde:

»Då jag anser indragning af de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor — vare sig denna indragning sker med detta års slut eller successive till 1888 års slut — komma att orsaka förlägenhet och rubbningar för den allmänna rörelsen, deraf i sin ordning ekonomiska olyckor kunna framkallas, så kan jag ej annat än afstyrka så väl hvad motionärerna föreslagit som hvad Fullmäktiges pluralitet tillstyrkt i fråga om sådan indragning. Jag åberopar såsom stöd för denna min åsigt hvad senaste bankkomité i frågan yttrat och tillägger, att den omständighet, att det af denna komité under Litt. A framställda förslag till bankväsendets ordnande väntar på Konungens och Riksdagens pröfning, synes mig innebära ett särskildt skäl att icke vidtaga en åtgärd, som på ett störande sätt ingriper i de institutioners verksamhet, som komiténs berörda förslag afser att för den närmare framtiden på ett varsamt och betryggande sätt ordna. Hvad åter beträffar motionärernas förslag under Litt. A, så instämmer jag, som anser mig böra derom uttala min mening, ehuru jag afstyrker sjelfva hufvudsaken, uti hvad Fullmäktige yttrat emot öfverlemnandet till Riksbanken af ett belopp statsobligationer, särskildt utfärdade såsom garantifond för banken. Om de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor indragas, lærer den af Fullmäktige föreslagna utvidgning af Riksbankens sedelutgifningsrätt vara ovilkorligt nödvändig, och förstärkningen af bankens metalliska kassa påkallad. Dessa åtgärder torde äfven vara tillräckliga, om frågan betraktas endast från synpunkten af Riksbankens förmåga att ersätta det indragna myntrepresentativet och anspråk icke ställas på Riksbanken att den skall fylla de lånebehof, hvarvid den allmänna rörelsen under det nuvarande systemet vant sig, eller i någon högre grad ersätta den inskränkning i lokalt afseende af bankverksamheten, som af indragningen sannolikt blifver en följd. En sådan ersättning kan endast enskild företagsamhet bereda, och den kommer att bero på möjligheten att äfven på mindre platser idka bankrörelse utan stöd af en för ändamålet lämpad sedelutgifningsrätt. De enskilda bankerna äro nu i tillfälle att rediskontera vaxlar i Riksbanken, och lära Fullmäktige utan tvifvel vara villiga att i stor utsträckning bevilja sådan rediskontering, om de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor indragas. Någon form för tillförsäkrande af en sådan rätt för de enskilda bankerna torde emellertid ej finnas, då rediskonteringen måste bero på pröfning för hvarje särskildt fall.

Om Riksbankens sedelutgifningsrätt så betydligt ökas, som nu är i fråga, och dess lånerörelse i sammanhang dermed äfven erhåller en väsent-

ligen ökad utsträckning, så anser jag att bestämmelserna om sedelutgifningsrätten och metalliska kassan böra införas i Lagen för Rikets Ständers bank och således göras beroende af båda statsmakterna. Att Riksdagen egnat Riksbanken en synnerlig omsorg, och att denna institution derigenom vunnit en hög grad af styrka och fasthet, synes mig utgöra en ökad anledning för Riksdagen att, om en större förändring kommer till stånd, tillförsäkra de viktigaste bestämmelserna om Riksbanken samma garantier som andra för samhället viktiga lagar och föreskrifter».

Herrar *Doktor Arnberg* och *Lektor Törneblad* förklarade, att de för sin del på de af vice ordföranden anförda grunder ansågo de föreslagna bestämmelserna om Riksbankens sedelutgifningsrätt och metalliska kassa böra införas i Lagen om Rikets Ständers bank. Derjemte ville de hafva uttryckt den åsigt, att den qvot å vexeldiskonto, som torde komma de enskilda bankerna till godo vid rediskontering under någon tid efter tiokronosedlarnes indragning, svårligen kunde, om den skulle medföra åsyftad verkan, bestämmas lägre än till $\frac{1}{4}$.

Som ofvan.

Enligt protokollet

C. F. Kolmodin.

2:o. Fullmäktiges i Riksgäldskontoret yttrande i frågan.

Till Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet.

Vid behandling af en utaf Herr S. Johnson i Hvetlanda m. fl. inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (N:o 65) angående åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar å 10 kronor, äfvensom af ett utaf Herrar Fullmäktige i Riksbanken på anmodan af Banko-Utskottet afgifvet yttrande i denna fråga, har Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet den 16 dennes, enligt ett till Fullmäktige i Riksgäldskontoret aflåtet protokollsutdrag — med anledning *dels* af motionärernas yrkande om öfverlemnande för sagda ändamål till Riksbankens förfogande af svenska statsobligationer till värde af 50 millioner kronor mot skyldighet för Riksbanken att, i fall och i den mån desamma såldes eller förpantades, åter infria dem, så snart lämpligen ske kunde, *dels* ock af Herrar Fullmäktiges i Riksbanken, särskildt hvad detta yrkande vidkomme, på anförda skäl yttrade åsigt, att det belopp i Riksgäldskontorets obligationer, hvarmed staten borde försträcka Riksbanken, kunde fastställas till i rundt tal 7 millioner kronor, att af Riksbanken användas till metalliska kassans förstärkande, i den mån sådant af ökad sedelutgifning blefve påkalladt — beslutat anmoda Fullmäktige i Riksgäldskontoret att öfver hvad sålunda blifvit af motionärerna och Herrar Fullmäktige i Riksbanken ifrågakämdt med yttrande så snart ske kunde till Utskottet inkomma, för hvilket ändamål ett tryckt exemplar af motionen och Herrar Bankofullmäktiges förberörda yttrande blifvit Fullmäktige i Riksgäldskontoret tillständt.

Hvad dervid först beträffar det i motionen framställda yrkande, att till Riksbankens förfogande skulle ställas svenska statsobligationer till värde af 50 millioner kronor, anse Fullmäktige i Riksgäldskontoret sig endast behöfva erinra derom, att en så vidsträckt och betänkelig afvikelse

från de grundsatser, som hittills vid svenska statsobligationers utsläppande varit bestämmande, så mycket mindre lärer böra medgifvas, som densamma, på sätt i Herrar Bankofullmäktiges utlåtande ådagaläggas, ej är erforderlig för genomförande af den föreslagna åtgärden till upphäfvande af de enskilda bankernas rätt att utgifva 10-kronesedlar.

Men äfven mot utgifvandet af det mindre belopp statsobligationer, hvilket Herrar Bankofullmäktige ifrågasatt, förekomma vissa betänkligheter, hvilka Fullmäktige i Riksgäldskontoret ej böra underlåta att framhålla.

Ur principiell synpunkt är härvid att beakta, att utgifvandet af svenska statsobligationer till förstärkande af Riksbankens metalliska kassa innebär ett anlåtande af statskrediten för helt annat ändamål än det, hvars tillgodoseende hittills varit med Riksgäldskontorets verksamhet afsedt. Visserligen hafva sådana utfärdats för att tjena till fond för Allmänna hypoteksbanken och Aktiebolaget sägverksegarnes garantiförening, men de sålunda använda obligationerna utgöra i sjelfva verket endast ett representativ för det belopp, inom hvilket staten garanterar nämnda penninginrättningars allmännyttiga verksamhet, och stå i öfrigt ej i något sammanhang med statsskuldssystemet.

I händelse att de obligationer, om hvilka nu är fråga, blefve, såsom Herrar Bankofullmäktige antydt, till Riksbanken öfverlemnade såsom lån, mot återbetalningsskyldighet medelst årliga, större eller mindre annuiteter, och om de för dem erhållna beloppen, i den mån de af Riksbanken till Riksgäldskontoret återbetaltes, af Riksgäldskontoret användes till utgifter för jernvägsbyggnader, blefve visserligen obligationernas användande för ett annat än det med dem ursprungligen afsedda ändamål endast provisoriskt, men i allt fall kvarstår den frågan, huruvida hela denna åtgärd, som innefattar förstärkning af Riksbankens metalliska kassa medelst ökning af den under Riksgäldskontorets förvaltning ställda statskulden, verkligen kan vara erforderlig. Riksbankens betydliga kredit i utlandet hvilat på samma grund som Riksgäldskontorets, nemligen svenska statens ansvarighet, hvarför ock Riksbanken, i hvars reglemente särskilda bestämmelser angående upplåning och begagnande af utländsk kredit finnas intagna, utan att behöfva anlita statsskuldförvaltningen i ett för dess verksamhet främmande syfte, torde kunna ega tillräcklig utväg att bereda sig de för det ifrågavarande ändamålet erforderliga medel.

Anskaffningen af dessa medel på sådant sätt att statsobligationer till Riksbanken öfverlemnades skulle ock föranleda utbudande och försäljning af svenska statsobligationer genom annan svensk myndighet än den dertill afsedda: Riksgäldskontoret. Ett dylikt utbudande och försäljning,

helst om sådant inträffar samtidigt med Riksgäldskontorets egna låneoperationer, men utan sammanhang med dessa, måste naturligtvis alltid vara för Riksgäldskontoret olägligt.

Vidare anse sig Fullmäktige böra omförmåla, att Riksgäldskontoret, förutom fyllande af statens nya lånebehof, redan nu har att förbereda och genomföra inlösen och konvertering af 1870 års 5 % lån, för hvilken åtgärds underlättande kontoret under hand inköper till detta lån hörande obligationer.

Slutligen tillåta Fullmäktige sig fästa uppmärksamheten derå att, då återstoden, 15,037,275 kronor, af 1880 års 4 % lån dels är till andra ändamål än det nu ifrågakända afsedd och dels ej kan af Riksgäldskontoret disponeras utan föregånget hembud till 1880 års låneconsortium, bifall till det väckta, till Fullmäktiges yttrande remitterade förslaget antagligen kommer att något påskynda uppläggandet af ett nytt svenskt statslån. Stockholm den 19 Mars 1885.

G. S. ÅKERHJELM.

C. V. STOCKENSTRÖM.

PER SAMZELIUS.

ALB. ANDERSON.

J. NORDENFALK.

A. V. ÅBERGSSON.

J. JOHANSSON.

Herman Wikblad.

3:o. Fullmäktiges i Riksbanken andra yttrande i frågan.

Till Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet.

Med anledning af Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets remiss af Fullmäktiges i Riksgäldskontoret utlåtande i fråga om väckt förslag, att ett visst belopp i svenska statsobligationer måtte till Riksbankens förfogande öfverlemnas, få Fullmäktige härmed afgifva yttrande.

Fullmäktige hafva i sitt yttrande öfver den af Herr Sam. Johnsson m. fl. väckta motion såsom sin åsigt uttalat, dels att, för den händelse de enskilda bankernas rätt att utgifva tiokronesedlar kommer att upphöra, någon ytterligare förstärkning af Riksbankens fonder icke lär blifva behöflig i annan mån, än som kan anses nödigt för metalliska kassans höjande i lämpligt förhållande till den stegrade sedelemmissionen, dels ock att för detta ändamål ett belopp, förslagsvis beräknadt till 7 millioner i Riksgäldskontorets obligationer, borde åt Riksbanken öfverlemnas.

Fullmäktige i Riksgäldskontoret hafva med afseende härå erinrat, att ur principiell synpunkt utgifvandet af svenska statsobligationer till förstärkande af Riksbankens metalliska kassa innebär ett anlåtande af statskrediten för helt annat ändamål än det, hvars tillgodoseende hittills varit med Riksgäldskontorets verksamhet afsedt. Fullmäktige i Riksgäldskontoret hafva dock härtill fogat det uttalande, att, om de ifrågasattade obligationerna blefve, såsom Bankofullmäktige förslagsvis antydt, till Riksbanken öfverlemnade såsom lån med återbetalningsskyldighet medelst större eller mindre annuiteter, desammas användande för annat ändamål än det ursprungliga kunde blifva endast provisoriskt. I sådant fall synes alltså den principiella invändningen svårligen kunna anses vara af beskaffenhet att böra verka till omintetgörande af den ifrågasatta åtgärden. Men Bankofullmäktige hafva för sin del, såsom ock af det redan åberopade yttrandet torde framgå, tänkt sig, att de ofvan

omförmälda obligationerna likaväl skulle kunna betraktas såsom ett statsens tillskott för förstärkande af Riksbankens fonder. I denna händelse skulle staten kunna bereda sig godtgörelse för det lemnade tillskottet på en annan väg, nemligen genom användande årligen för statsens räkning i och för jernvägsbyggnader eller till annat ändamål af en större andel af bankovinsten. På sådant sätt skulle den i principiellt afseende framställda betänkligheten få mindre att betyda, om annars åt densamma kan tillerkännas afgörande vikt, då det här ifrågavarande jemförelsevis obetydliga beloppet obligationer i alla händelser torde komma att ingå såsom en ringa del i ett för hufvudsakligen enahanda ändamål som hittills afsedt statslån.

Fullmäktige i Riksgäldskontoret hafva visserligen anmärkt, att Riksbanken, i hvars reglemente särskilda bestämmelser angående upplåning och begagnande af utländsk kredit finnas intagna, torde kunna ega tillräcklig utväg att bereda sig de för det ifrågavarande ändamålet erforderliga medlen. I sjelfva verket innehåller 14 § af reglementet för Riksbanken följande stadgande:

»Fullmäktige ega att, när de finna sådant erforderligt, för Riksbanken begagna utländsk kredit i form af lån eller kreditiv till belopp af högst sjutton millioner kronor; och har Riksdagen i sådant afseende hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, det Kongl. Maj:t, uppå fullmäktiges anmälan i ämnet, täcktes låta bemedla det af fullmäktige för Riksbankens säkerhet nödigt ansedda lånet under den form, som för ändamålet kan finnas erforderlig, samt å ett sådant lån meddela sin nådiga garanti.»

Det torde dock lätt inses, att ett begagnande af den utväg, som den åberopade § lemnar öppen, svårligen kan ske annat än undantagsvis och för tillfälliga behof samt för en kortare tid af högst några månader. Sådant skulle i nu förevarande fall tydligen ej vara tillfyllestgörande, utan måste ett så beskaffadt lån upptagas i samma form som de af Riksgäldskontoret bemedlade eller under formen af obligationer, som långifvarne i sin ordning kunde till allmänheten afyttra. Att Riksbanken skulle utgifva dylika obligationer i eget namn och på längre eller kortare amorteringstid, lär väl icke i något fall kunna anses lämpligt och skulle för öfrigt för statsens kredit helt visst blifva mera olägligt än utbudande af någon del af Riksgäldskontorets obligationer genom Riksbanken kunde vara. Dylikt utbudande kan för öfrigt äfven under nuvarande förhållanden ega rum, enär Riksbanken öfvertagit viss andel af det senaste statslånet och derförutom innehafver ett icke obetydligt belopp af statsens obligationer. Men om i afseende

på de obligationer, om hvilka nu närmast är fråga, en försäljning från Riksbankens sida samtidigt med Riksgäldskontorets utbudande af andra obligationer af samma beskaffenhet skulle anses olämplig, kunna Bankofullmäktige svårligen hafva någon invändning emot att åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret öfverlemna omsorgen att realisera obligationerna, på sätt de finna lämpligast, dock så, att Riksbanken kan på de tider, behofvet kräfver, påräkna att erhålla valuta för desamma.

Hvad beträffar Fullmäktiges i Riksgäldskontoret erinringar derom, att för närvarande konvertering af 1870 års lån förberedes genom inköp under hand af dertill hörande obligationer, samt att bifall till det väckta förslaget antagligen skulle komma att något påskynda uppläggandet af ett nytt svenskt statslån, anhålla Fullmäktige få fästa uppmärksamheten derpå, att de för sin del endast förordad successiv indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar på det sätt, att först efter 1888 års slut inga sådana finge vidare i rörelsen utsläppas. Behofvet för Riksbanken af det ifrågakända beloppet obligationer skulle i följd häraf icke inträda förrän vid 1889 års ingång i sammanhang med bankens då betydligt stegrade sedelemission, enär de kraf, som dessförinnan kunna ställas på Riksbanken, utan svårighet torde kunna af densamma mötas, om säkerhet finnes därför, att vid ofvannämnda tidpunkt den, enligt hvad förut är visadt, erforderliga förstärkningen kommer att tillhandahållas banken.

Med stöd af hvad nu blifvit anfördt anse sig Fullmäktige böra vidhålla det af dem i ämnet väckta förslaget.

Stockholm den 2 April 1885.

PEHR EHRENHEIM.

C. LEWENHAUPT.

A. H. FOCK.

J. W. ARNBERG.

F. RICHTER.

R. TÖRNEBLADH.